

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

โลกสมัยใหม่ เขาบอกว่าเวลาเป็นเงินเป็นทองนะ เวลานี้เป็นเงินเป็นทอง เพราะว่าเขาต้องทำธุรกิจของเขา แข่งขันกันด้วยความฉับไว เวลาเป็นเงินเป็นทอง แต่ในพุทธศาสนานะ เวลาเป็นเรื่องของชีวิตเลยละ ถ้าเวลาเป็นเรื่องของชีวิต เห็นไหม ชีวิตคืออะไร? ชีวิตนี่คือไออุ่น ตั้งอยู่บนกาลเวลา เพราะมันสืบต่อ มันถึงมีชีวิตอยู่ นี่ไออุ่นนี่มันตั้งอยู่บนกาลเวลา เราอายุ ๑๐ ปี ๒๐ ปี นี่ก็คือกาลเวลาทั้งนั้นแหละ

สิ่งที่กาลเวลา เห็นไหม กาลเวลามันผ่านพ้นไป ชีวิตนี่คือกาลเวลา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา เราก็มอง ถ้าเราคาดหวัง มันก็เป็นการกดดัน คาดหวังว่าเมื่อนั้นเมื่อนี้เราจะได้ของเรา ถ้าได้ของเรา เห็นไหม คุณสิ นักปฏิบัติ เวลาจรูฐหรือจุดเทียนปักไว้ที่ทางจงกรม แล้วเดินจงกรม จนกว่ามันจะหมดเล่ม “เมื่อไหร่มันจะหมดสักที เมื่อไหร่มันจะหมดสักที” เห็นไหม มันไปกังวลไป

เวลากังวลอย่างนี้ ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า เวลาเราเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาเพื่อจิตสงบ แต่เวลาเดินจงกรมแล้วเราไปคิดถึงเวลา “เข็มนาฬิกามันเดินช้าเหลือเกิน ฐูปเทียนทำไมมันหมดช้าเหลือเกิน” นี่เราไปคิดว่ากาลเวลา เวลาจิตเรากำหนดจับ เวลานี้แบบว่ามันนานเหลือเกิน แต่เวลาเราเพลิดเพลินกับชีวิตนะ เวลามันล่องไปๆ “วันคืนล่องไปๆ บัดนี้เธอทำอะไรอยู่”

ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะกับจิตของเรา เรามีสติกับจิตของเรานะ ถ้าเรามีสติกับจิตของเรา จิตของเราจะไม่พุ่งช่านออกไปข้างนอก จิตของเราจะไม่ไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งใด แต่นี่เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา นี่ปักฐูปไว้ปักเทียนไว้ มันก็ไปอยู่ตรงนั้นแหละ เวลาเราตั้งเวลาไว้ก็มองแต่เข็มนาฬิกา มันไม่อยู่กับจิต มันออกไปแล้ว เห็นไหมนะ ทั้งๆ ที่ความตั้งใจ นี่ตั้งสติไว้อยู่กับจิต แต่นี่ตั้งสติไว้ เรามีเจตนาตั้งไว้ เราก็มองกำหนดที่นั่น ไปกำหนดอยู่ที่เข็มนาฬิกา ไปกำหนดอยู่ที่ฐูปอยู่ที่เทียนว่าเมื่อไหร่มันจะหมดเล่มสักที เพราะเราตั้งสัจจะไว้ แล้วสัจจะนั้นคงไว้ได้ไหม

สัจจะ เห็นไหม ถ้าเรามีสัจจะ นี่ขันติบารมี ถ้ามีความอดทน มีความเข้มแข็งของเรา เราทำของเราไป ถ้าเราทำของเราไป น้ำหยดลงหินทุกวันหินมันยังกร่อน เราประพฤติปฏิบัติของเราไป แต่ว่าถ้าประพฤติปฏิบัติไปมันเป็นมิจฉาทิฎฐิ มันไม่ถูกต้อง มันจะเป็นน้ำหยดลงหิน มันกระทบหินแล้วมันก็ผุกร่อนเป็นธรรมดา

แต่ถ้าเรากำหนดของเรา แล้วเราทำของเรา ไม่ถูกต้องดั่งใจของเรา มันจะเป็นไปได้ไหม ความไม่ถูกต้องดั่งใจของเรา ไม่เป็นสัมมาทิฎฐิ มันก็เป็นเรื่องธรรมดา เรื่องธรรมดาหมายความว่า คนเรานี้มีอวิชชาคือความไม่รู้ สิ่งที่ไม่รู้ เราก็ลองผิดลองถูกของเรา การลองผิดลองถูกของเรา นั่นคือประสบการณ์การปฏิบัติ

เวลาครูบาอาจารย์เราท่านสั่งท่านสอน ท่านบอกเรานะ เราก็คาดหมายของเรา “ต้องเป็นอย่างนั้นๆ เป็นเหมือนกันๆ” นี่มันจินตนาการไปทั้งนั้นแหละ พอจินตนาการ จิต เห็นไหม คนตาบอดมันเถียงเก่ง จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันภาวนายังไม่ถึงจุดของมัน มันจะเถียงไปตลอดแหละ แต่ถ้ามันไปถึงจุดนั้นแล้ว เห็นไหม ถ้าเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ มันรู้ของมัน มันเห็นของมัน แล้วถ้าครูบาอาจารย์ท่านแสดงธรรมออกมา ท่านสั่งสอนเราออกมา ท่านชักนำเราออกมา ท่านดึงเราไปผิดที่ผิดทาง เรารู้ได้เลยว่าอาจารย์องค์นี้ไม่ใช่ ถ้าอาจารย์องค์นี้ใช่ ท่านพูดอย่างไรมันก็ถูกที่ถูกทางตลอดไป

ความถูกที่ถูกทางของธรรม แต่จิตของเรามันมีอวิชชานะ ความถูกที่ของธรรม แต่เราคาดหมายธรรม ความคาดหมายธรรม ความคาดหมายกับความเป็นจริงมันไม่เหมือนกันหรอก ความคาดหมายก็เป็นความคาดหมายอันหนึ่ง ความจริงก็เป็นความจริงอันหนึ่ง แต่ถ้าเมื่อใดความจริงกับความจริงมันตรงกัน นั่นล่ะครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าครูบาอาจารย์ของเรา ครูบาอาจารย์ของเราชักนำอย่างไรต่อไป ถ้าครูบาอาจารย์ชักนำต่อไป เห็นไหม ถ้าชักนำต่อไป นี่เสนอสิ่งใดมา ถ้าเราไปรู้ไปเห็นสิ่งใด เราก็ว่าเราเห็นของเรานะ พอมันเห็นขึ้นมา สิ่งนั้นเป็นความจริง สิ่งนั้นเป็นความจริง เพราะเราเห็นจริงๆ

นี่ความเห็นจริง เห็นนิมิต เห็นต่างๆ เห็นจริงทั้งนั้นแหละ แต่มันไม่จริง มันไม่จริงเพราะมันเป็นอนิจจัง นิมิตที่ตั้งอยู่อย่างนั้นไม่ได้ สรรพสิ่งนั้นตั้งอยู่ไม่ได้หรอก กาลเวลามันเปลี่ยนแปลงไปหมดแหละ นี่ถ้าเปลี่ยนแปลงหมด แล้วมันเปลี่ยนแปลงไปในทางดีหรือทางเลวล่ะ

ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางดี เห็นใหม่ เราเคยผ่านสิ่งนี้มา แล้ววันนี้ทำไมทำอย่างนั้นไม่ได้ ถ้าทำอย่างนั้นไม่ได้ แสดงว่าเราเปลี่ยนในทางที่เลว เลวเพราะอะไร เพราะเราได้สิ่งนั้นมาแล้ว สิ่งที่เราถืออยู่ เรากำลังอยู่ แล้วเราจะหาสิ่งนี้อีก ทำไมเราหาสิ่งนี้ไม่ได้ ถ้าเราหาสิ่งนี้ไม่ได้แสดงว่าเราไม่มีความสามารถ เราไม่มีสติปัญญาพอ เราปล่อยของเราไปเอง ถ้าเราปล่อยของเราเอง สิ่งนี้ สิ่งที่สำคัญที่เป็นทางที่เลว

สัญญาที่เป็นทางที่ดี เห็นใหม่ เราเคยได้อย่างนั้นมา เราเคยได้อย่างนั้น แสดงว่าธรรมชาติมีจริง สติปัญญาที่มีจริง ศีล สมาธิ ปัญญา มันมีของมันอยู่จริง แต่ที่เราทำอยู่นี้มันไม่เป็นความจริง มันเป็นแต่ชื่อของมัน มันเป็นชื่อของมัน เป็นความคาดหมายของมัน มันถึงไม่เป็นความจริงอย่างนั้น ถ้าเป็นความจริงอย่างนั้น เราไม่ต้องไปหวังชื่อของมัน เราไม่ต้องคาดหมายของมัน แต่เนื้อแท้ก็คือเนื้อแท้ เนื้อแท้ถ้ามันเป็นอย่างไร มันก็เป็นของมันอย่างนั้นใช่ไหม

ถ้าเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนั้นก็เทียบเคียง ธรรมสากจณา เอตมมุงคลมุตตม เวลายุบเคี้ยว ครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าครูบาอาจารย์ท่านพูดของท่านมา เราเป็นอย่างนั้นใหม่ ถ้าเรายังไม่เป็น แสดงว่าเรายังบกพร่อง ถ้าบกพร่อง เรายังทำได้อีก เรายังเพิ่มความมั่นคงของเราได้อีก เราเพิ่มสติปัญญาของเราได้อีก

สติ มหาสติ คนไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นสติ เป็นมหาสติ แต่ถ้าคนเข้าไปเจอแล้วมันก็เข้าใจได้ รด เห็นใหม่ คุณแคตตาล็อกของรด เขามาเสนอขายรด เขามีแคตตาล็อกของเขา มาดู กับตัวจริงของรด สติ สติก็เป็นสติหนึ่ง แล้วมหาสติเป็นอย่างไร นี่มันละเอียดลึกซึ้งเข้าไป

เราทำสัญญาซื้อรด แต่เราไม่ได้ตัวรดมันมา ถ้าได้ตัวรดมันมา ตัวรดที่เป็นความจริง กับภาพที่เขาเอามาเสนอขาย มันแตกต่างกันใหม่ จิต เวลาพิจารณาเข้าไป เราพิจารณาเข้าไป สติ มหาสติ สติโดยทั่วไป ทุกคนก็มีสติ ถ้าไม่มีสตินะ คนบ้า เวลาคนบ้านะ เวลาคนเข้าไปโรงพยาบาล จิตเขามีเหมือนกัน มีเหมือนเรานี้แหละ เขารับรู้ของเขาได้ แต่เขาควบคุมตัวเขาไม่ได้ เวลาเขาแสดงฤทธิ์ขึ้นมา กำลังเขาจะมีมากมายมหาศาลเลย

นี่เวลาจิต สิ่งที่เขาไม่มีสติ แล้วเวลามันหลุดของมันไป แต่มันไปของมันโดยธรรมชาติของมัน เขาจะมีเรี่ยวแรงของเขาเยอะ เวลาจิต เรามีสติปัญญาของเรา เราควบคุมของเรา สิ่งที่เกิดขึ้นที่เร็วที่สุด แล้วถ้ามันหยุดนิ่งของมันได้ กำลังมันจะมีมากมายมหาศาลขนาดไหน กำลังมหาศาล มหาศาลกว่าคนบ้า

คนบ้านนั้นมันไปโดยสัญชาตญาณ แต่เวลาสติของเรา เราควบคุมใจของเราได้ ถ้าใจมันสงบเข้ามา เห็นไหม เวลากำหนด เรากำหนด คุณิ เวลาเข้ามานสมาบัติ เขาจะไปเป็นมิติไหนก็ได้ จะไปชั้นไหนก็ได้ เขาไปได้หมด ไปด้วยกำลังของจิตนี่มี ถ้าเขาไปของเขาได้ ไปเพื่ออะไรละ

นี่เวลาไป เห็นไหม เวลาไปในภพภูมิใดก็แล้วแต่ เราไม่ใช่อยู่ในภพภูมินั้น ถ้าไม่ใช่อยู่ในภพภูมินั้น เขาเห็นเรา เขาก็ตื่นตื่นแล้ว ถ้าเขาตื่นตื่น ถ้าเราเป็นผู้มีฤทธิ์มีเดชขึ้นมา เขาจะแสวงหาเลยว่าเราทำอย่างไร เราเป็นอย่างไรเราถึงมาเป็นแบบนี้ นี่เวลาไปด้วยสมาบัติ แต่ถ้าคนมีคุณธรรมละ คนมีคุณธรรมนี้เขาไปได้ของเขาทั้งนั้นแหละ เพราะอะไร เพราะว่าเวลาจิตที่หลุดพ้นแล้วมันกว้างขวาง มันครอบ ๓ โลกธาตุ เพราะ ๓ โลกธาตุนี้ จิตมันเคยเกิดทุกภพทุกชาติ

นี่จิตเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ พอวัฏฏะ พอมันพ้นของมันไป มันครอบคลุม มันเป็นอิสระที่จะไปอยู่ตรงไหนก็ได้ ที่จะเป็นอย่างไรก็ได้ ถ้ามีอำนาจวาสนา ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา เขาชำระล้างอวิชชาความไม่รู้ในใจของเขาเท่านั้น ถ้าชำระล้างอวิชชาในหัวใจของเขาเท่านั้น มันก็เป็นประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติในปัจจุบันนี้

ถ้าในปัจจุบัน ในปัจจุบันนี้เราแก้กันที่นี้ สิ่งปัจจุบันมันจะล้มลุกคลุกคลาน มันก็มาจากอดีต ถ้าอดีตเราสร้างของเรามา เราทำสิ่งใดมา เห็นไหม สิ่งนั้นมันจะเกี่ยวพันมา ถ้าเราไม่เคยฝากธนาคารไว้ แล้วเราออก เราอยากเบิกเงินจากธนาคารนั้น แต่ถ้าเราเคยฝากธนาคารนั้นไว้ เราทำบัญชีหายไป เราจำตัวเลขของเราไม่ได้ เราจำไม่ได้ ทางธนาคารเขาจะติดต่อมาว่าเราเป็นเจ้าหนี้ธนาคารเท่าไรๆ นี่เขารู้ของเขา

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเกิดภพชาติหนึ่ง ฝากธนาคารไว้ มาเกิดภพชาติใหม่ นี่พอภพชาติใหม่แล้วไม่มี เราไม่รู้ว่าเราทำอะไรมา เราไม่รู้ว่าเราเคยฝากธนาคารมาไม่ฝากธนาคารมา ในธนาคารเราจะมีมากน้อยแค่ไหนเราไม่รู้ เราไม่รู้หรอก แต่สิ่งนั้นมันเป็นความจริง สิ่งที่เป็นความจริง เห็นไหม กรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราได้สร้างบุญกุศล เราได้สร้างบาปอกุศลไว้ขนาดไหน มันจับสมอยู่ที่ในบัญชีธนาคารนั้น ในบัญชีของวัฏฏะ ในบัญชีของมันใช่ไหม ในบัญชี

นี่กรรม กรรมนี้เป็นอจินไตย เขาบอกว่า เวลาที่มีกรรมๆ กรรมก็คือการกระทำ ทำดี ทำชั่วเราก็ทำของเรามาทั้งนั้นแหละ ถ้าทำดีของเราแล้ว ในปัจจุบันนี้เรามีบัญชีในปัจจุบัน บัญชี

ความสามัญสำนึกของเรา เราารู้ได้ว่าเราทำอะไรมา แต่สิ่งที่เราสร้างมาละ ฉะนั้น เวลามาประพฤติปฏิบัติ มันมีตรงนี้เข้ามาเกี่ยวเนื่อง ถ้าเข้ามาเกี่ยวเนื่องนะ

จิตของคน เวลาฟังธรรมนะ เวลาฟังธรรมทุกคนมันสะดุ้งสะเทือนไปเลย บางคนนะ จิตมันหนา กิเลสมันหนา ฟังไปเถอะ สีซอไปเถอะ มันไม่รับรู้หรอก แต่ถ้าคนนะ เขาถึงเวลาของเขา

นี่เวลาครูบาอาจารย์ของเราอยู่ในป่านะ ในสมัยพุทธกาลก็เหมือนกัน เวลาพระเราไปอยู่ป่าอยู่เขา เพราะมันเป็นสัปปายะ มันเป็นที่สงบสงัด มันเป็นที่ควรแก่การงาน แล้วเขามีมหรสพสมโภชกัน คนเขาจะไปเที่ยวกัน เขาจะรื่นเริงกัน เขาร้องรำทำเพลงกันไป เขาขับกล่อมกันไปนะ ไอ้คนที่เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาอยู่นี้ มันมีความน้อยเนื้อต่ำใจว่า “ทำไมเราทุกข์เรายากขนาดนี้ ทำไมพวกประชาชนเขา ญาติโยมเขา เขายังมีความสุขความรื่นเริงของเขา เขายังขับร้องรำทำเพลงกันไป ไอ้เรานี้มาหมกมุ่นอยู่กับพุทโธๆ นั่งสมาธิภาวนา นี่เรามีความทุกข์ความยาก”...นี่ถ้าไม่มีสติมันก็น้อยเนื้อต่ำใจ

ถ้ามีสติขึ้นมาละ ครูบาอาจารย์ที่ท่านมีสติขึ้นมา มันจะมีความคิดขึ้นมาตอบโต้ทันที “เราก็เคยเป็นอย่างนั้นมา ใครบ้างที่เกิดมาไม่เคยเที่ยวเล่น ใครบ้างเกิดมาไม่เคยไปร้องรำทำเพลง ใครบ้างไม่เคยเป็น เราก้เป็นมาทั้งนั้นแหละ ถ้าเราเคยทำอย่างนั้นมา ทำอย่างนั้นมาแล้วจิตใจเราเป็นอย่างไรละ จิตใจของเราก้ยังมีความทุกข์อยู่ในใจ จิตใจของเราก้ยังหงอยเหงา จิตใจก้ยังว่าแห้วอยู่ ปัจจุบันนี้เราเห็นโทษของมัน เราเห็นโทษของความว่าแห้ว ของการบกร่อง จิตที่ร่องอยู่เป็นนิจ เราพยายามจะหาความสุขสงบระงับ ความสุขที่เป็นจิตสงบแท้ ธรรมแท้ เราแสวงหาสิ่งนี้อยู่”

นี่เวลาคนถือศีล คนไม่ถือศีลเขาก็ปล่อยชีวิตเขาสำมะเลเทเมา พอคนถือศีลขึ้นมา เขามีศีลเป็นข้อบังคับของเขา นี่เวลาถือศีลขึ้นมาก็ สีเลน สุขคติ ยนฺติ สีเลน โภกสมฺปทา ศีลทำให้เกิดมี โภกทรัพย์ ศีลทำให้เกิดร่างกายแข็งแรง เกิดให้จิตใจผ่องแผ้ว นี่ศีลมันมีประโยชน์

นี่ก็เหมือนกัน เวลาคนเขาไม่ถือศีล เขาก็เที่ยวดมมหรสพสมโภชของเขาตามแต่จริตนิสัยของเขา เราเป็นผู้เห็นโทษมา เราอดสำห้ออกบวช เราออกประพฤติปฏิบัติมา อยู่ป่าอยู่เขาขึ้นมา เขาก้มาขับกล่อมร้องรำทำเพลงให้เราดู เห็นไหม นี่ดูอำนาจวาสนาของจิตที่มันสร้างสมมา ถ้าสร้างสมมา ถ้าบัญญัติมันฝากไว้ดี มันมีความรู้สึกรู้สีกิดขึ้นมา มันก็ต่อต้านอารมณ์ความรู้สึกรู้สีกอย่าง

นี้ได้ แต่ถ้าคนมันไม่มีฝากบัญชีของมันมาเลย แล้วถึงเวลาเงินในบัญชีมันตกหายไป เงินในบัญชีมันลือก มันเบิกไม่ได้ มันก็คิดไม่ได้ คิดไม่ได้มันก็คิดไปเรื่อยแปดของมัน เห็นไหม นี่อำนาจวาสนามันมีส่วนอย่างนี้ ส่วนในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันมีส่วนเสริม แต่ในปัจจุบันนี้มันสำคัญที่ปัจจุบันนี้

คนจะมีอำนาจวาสนามาขนาดไหน แต่ในปัจจุบันนี้เขาเคลิบเคลิ้มหลงไหลไปกับทางโลก เขาก็จะไม่มีสติปัญญาจะเหนียวรั้งใจของเขาма เขาว่าสิ่งนั้นเขาพอแล้ว เพราะไปถามใครได้ ประชาชนนี้ไปถามได้เลย “ฉันเป็นคนดี ทำไมต้องไปวัด ฉันเป็นคนดี ทำไมต้องปฏิบัติ ฉันเป็นคนดีอยู่แล้ว ทุกคนเป็นคนดีหมด”

ดีเพราะตัวเองคิดว่าดี ดีเพราะเราเข้าใจว่าดี แต่ความคิดว่านี่มันยังมีอีกใช้ไหม ความคิดที่หลุดพ้นมันมีไหม? มี แต่เราคิดไม่ถึงหรอก

ใครบอกว่าตัวเองไม่ดีบ้าง ทุกคนว่าดีหมดแหละ แล้วดีแล้วต้องทำอะไรต่อ? ก็ไม่ต้องทำไง นี่พอไม่ต้องทำ มันก็อยู่ได้ผลแค่นั้นไง เพราะการเกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ เป็นอริยทรัพย์นะ เราจะล้มลุกคลุกคลาน เราจะมั่งมีศรีสุขอย่างไร อันนี้บุญกุศลของเรานะ เราทำบุญกุศลของเรามา แล้วข้างหน้าเราจะทำอะไรต่อไป สิ่งทีในปัจจุบันนี้มันมีแรงขั้บมา แรงขั้บมาให้เราเป็นแบบนี้ แล้วข้างหน้าเราจะทำอะไรต่อไป

ถ้าข้างหน้า เราจะทำอะไรต่อไป เห็นไหม นี่ผลของวิภวณะ แล้วมันก็ล้มลง มันก็มีความวิตกกังวล แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงบริษัท ๔ ถ้าใครประพฤติปฏิบัติ ข้างหน้ามันไม่มีใจ อดีตก็ไม่มี อนาคตก็ไม่มี อยู่กับปัจจุบันนี้ แล้วก็ทำลายปัจจุบันนี้ทั้งหมดแล้วมันจะไปไหนล่ะ จิตมันจะไปไหนล่ะ? มันไม่ไปไหนอีกแล้ว เห็นไหม สุขอย่างนี้ พระพุทธเจ้าให้รู้คั่นอย่างนี้ ผู้ที่มาประพฤติปฏิบัติเขาหวังตรงนี้ไง หวังว่าข้างหน้ามันไม่มี ข้างหน้าจบแล้ว แล้วมันแปลกใหม่ว่าจิตมันไม่ไปข้างหน้า

ในเมื่อเวลามีคุณค่ามาก แล้วมันไม่ไปอีก ข้างหน้ามันไม่มีแล้ว มันไม่ไป นี่เวลาก็คือเวลาไง เวลานี้มีคุณค่ามาก ในทางโลกเวลาเป็นเงินเป็นทองหมด เวลานี้เป็นเงินเป็นทอง เวลาประพฤติปฏิบัติ เวลาสำคัญกับชีวิต แล้วเราประพฤติปฏิบัติเราก็ออยู่กั้บเวลา เราจะได้หรือไม่ได้ เห็นไหม ครูบาอาจารย์ของเรานะ ๕ ปี ๑๐ ปี ๑๖ ปี ๓๐ กว่าปี กว่าจะสิ้นสุดแห่งทุกข์ เวลาไม่เท่ากัน

หลวงปู่่มั่นนี้ ๓๐ กว่าปี เวลาท่านประพฤติปฏิบัติเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา “กำลังไม่พอๆ” ขึ้นไปเชียงใหม่ พอกลับมาแล้วไม่บอกว่ากำลังไม่พออีกเลย จบแล้ว นี่ข้างหน้าไม่มี จิตนี้ไม่ไป อีกแล้ว กาลเวลาไม่มีอีกแล้ว ลบล้างหมด แล้วสุขสงบระงับ เราที่ประพฤติปฏิบัติกันมา หวังตรง นี้ เห็นไหม

เวลาเป็นเงินเป็นทอง ถ้าเรามีสติปัญญา เวลาเป็นเงินเป็นทอง เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติของเรา แต่อย่ากดดัน อย่าเอาเวลามากกดดันกับการปฏิบัติเราด้วย ถ้าเอาเวลามากกดดันว่าเรา จะต้องอย่างนั้นๆ มันกดดันเราเกินไป แต่ถ้าเราเฉื่อยชาเกินไปก็ไม่ใช่อีก

ถ้าเราเฉื่อยชาเกินไป เวลาเป็นเงินเป็นทองนะ หายใจเข้าแล้วไม่หายใจออกก็ตายนะ การหายใจเข้าและหายใจออก เราอยู่บนกาลเวลาทั้งนั้น ถ้าเราไม่เฉื่อยชากับสิ่งนี้ เราเอาสิ่งนี้มาเตือนตัวเรา แต่ก็อย่าให้กิเลสมันพลิกมา เห็นไหม ดาบสองคม พลิกมากกดดันเราว่า จะต้องอย่างนั้นๆ มันกดดันแล้ว การภาวนามันก็ไม่มัชฌิมาปฏิปทา ไม่ตามความเป็นจริง เราปฏิบัติตามความเป็นจริง ตั้งสติของเรา แล้วขวนขวายของเรา ทำของเรา ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี อย่างน้อยต้องได้เป็น พระอนาคามี เอวัง